ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Янчук Карини Олегівни «Індивідуальна підготовка до Дефлімпійських ігор елітної спортсменки в карате», представлену до разової спеціалізованої вченої ради Харківської державної академії фізичної культури для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук з фізичного виховання та спорту) за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи

Підготовка спортсменів вимагає індивідуального підходу на всіх етапах, але найбільшу актуальність це питання має для елітних спортсменів. Кожен елітний спортсмен – це поєднання різних факторів, які складаються таким чином, що забезпечують досягнення високих спортивних результатів. І тому проведення досліджень на одному унікальному випадку, який являє собою кожен елітний спортсмен, відповідає сучасним вимогам спорту і спортивної науки. Особливо це питання набуває актуальність для спортсменів з якимись вадами опорно-рухового апарату, слуху, зору, тощо, оскільки на індивідуальні особливості, які характеризують елітного спортсмена, додаються ще й особливості, пов'язані з його вадами, що надають йому інвалідність.

Як справедливо визначає автор, для висококваліфікованих каратисток з вадами слуху, окрім індивідуальних характеристик, додається особливість пов'язана з порушенням функцій життєдіяльності, тому при підготовці елітних спортсменів до Дефлімпійських ігор слід враховувати компенсаторні механізми, що розвиваються внаслідок вад слуху. Не розкритими залишаються питання раціональної побудови чотирирічних циклів підготовки до Дефлімпійських ігор, з урахуванням індивідуальних морфо-функціональних особливостей спортсменів.

Саме тому розробка стратегії і конкретних заходів щодо індивідуальної підготовки спортсменів на базі визначення широкого спектру показників (психофізіологічних, фізіологічних, антропометричних тощо) на прикладі елітної каратистки з вадами слуху наддасть можливість будувати тренувальний процес відповідно до функціонального стану кожного спортсмена і забезпечить умови як для збереження здоров'я спортсменів, так і для досягнення високих спортивних результатів.

Всі викладені положення обумовлюють своєчасність і затребуваність результатів дисертаційного дослідження, проведеного автором.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Робота виконана згідно з науковими напрямками кафедри олімпійського та професійного спорту «Удосконалення тренувального процесу спортсменів з обмеженими можливостями в різних видах спорту» (номер 0116U008944) на 2016-2020 рр., а також кафедри атлетизму та силових видів спорту: «Шляхи удосконалення тренувального процесу у силових видах спорту та одноборствах» (номер 0121U109184) на 2021 та 2023 рр.

Наукова новизна

Робота Янчук Карини Олегівни представляється новою у світлі декількох наукових напрямків. У першу чергу, в дисертаційній роботі розроблено програму чотирирічної підготовки в карате до Дефлімпійських ігор на основі індивідуальних антропометричних, фізіологічних та психофізіологічних показників; визначений вплив втрати слуху та супутніх особливостей на тренувальний процес у карате; обґрунтовано програму підготовки в кожному макроциклі чотирирічного циклу, з використанням як двоциклових варіантів побудови макроциклів так і здвоєних циклів; визначені зміни фізіологічних та психофізіологічних показників елітної спортсменки під впливом тренувальної методики протягом чотирирічного циклу підготовки; обґрунтовано використання змагальних вправ високої інтенсивності на фоні втоми;

Особливий інтерес і наукову новизну являє встановлення кореляційного зв’язку між швидкістю нанесення ударів та часу до виснаження в елітної спортсменки з вадами слуху. У цьому зв'язку можна відзначити, що представлена робота має певну новизну.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблено практичні рекомендації з удосконалення індивідуального тренувального процесу елітних спортсменів з вадами слуху.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень роботи

Дисертаційна робота складається зі вступу, п’яти розділів, загальних висновків, методичних рекомендацій, списку посилань та додатків. Загальний текст дисертації викладено на 227 сторінках друкованого тексту, із них 169 сторінок основного тексту. Дисертаційну роботу ілюстровано 50 таблицями та 40 рисунками. Список опрацьованої літератури містить 286 найменувань (з них 139 іноземними мовами).

У вступі обгрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано рівень наукової новизни і практичне значення роботи, відображено особистий вклад автора, наведено дані про апробацію роботи і впровадження отриманих результатів в практику.

У першому розділі показано, що з точки зору біомеханіки, удари в карате виконуються в різних площинах: фронтальній, сагітальній та горизонтальній. Дуже часто удари мають високу амплітуду руху та великі траєкторії. Особливі вимоги висуваються до гнучкості спортсменів, як у динамічному, так і у статичному режимах роботи. У ситуації поєдинків необхідно мати високий рівень рухливості усіх суглобів. Різноманітність рухів у карате вимагає розвитку координаційних здібностей. Деякі технічні прийоми складні за своєю структурою виконуються у незвичайних положеннях тіла та вимагають координованості рухів усіх ланок тіла.

На підставі аналізу теоретичного аналізу, емпіричних даних стосовно світового і міжнародного досвіду показано необхідність проведення наукового дослідження проблеми індивідуальної підготовки елітних спортсменів в карате з вадами слуху.

У другому розділі надано методи, що використовувались відповідно до об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, представлено організацію досліджень. Для реалізації поставлених завдань в роботі використано широкий діапазон методів дослідження: аналіз науково-методичної літератури, документів планування та обліку тренувального процесу, педагогічне спостереження, метод анкетування провідних фахівців галузі, педагогічне тестування, антропометричні та фізіологічні методи дослідження, психофізіологічні методи дослідження, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

У третьому розділі показано, що Спортсменка, що брала участь у дослідженні, є нетиповим представником карате з точки зору антропометричних даних. Вона має тілобудову класичного ектоморфа, показники за формулою Хіта-Картера дорівнюють 0,5-2,1-4,0 для індексів ендоморфії, мезоморфії та ектоморфії відповідно. Типовими для карате та бойових мистецтв є тип статури мезо-ендоморф, ендо-мезоморф та мезо-ектоморф. При виконанні специфічного аеробного тесту для каратистів KSAT, спортсменка показала результат нарівні здорових спортсменів високої кваліфікації, представлених у науковій зарубіжній літературі. Серед них: швидкість нанесення ударів: кізамі зукі 5,9±0,3 $м \cdot с^{-1}$ маваші гері 9,3±0,2 $м \cdot с^{-1}$ гуако зукі 7,4±0,3 $м \cdot с^{-1}$, кізамі маваші гері 6,3±0,3 $м \cdot с^{-1}$. Рівень лактату після виконання KSAT 13,3±0,9 $ммоль \cdot л^{-1}$, VO_2max – 48,4±2,1 $кг \cdot мл^{-1} \cdot хв^{-1}$, ЧСС під час виконання KSAT – 191,6±5,2 $уд \cdot хв^{-1}$. Усі зазначені показники відповідають рівню висококваліфікованих каратисток, що не мають відхилень слуху за даними зарубіжних науковців. Швидкість нанесення ударів в останні 60 с тесту достовірно знижується у порівнянні з першими 60 с.

За даними аналізу поєдинків з карате під час Дефлімпійських ігор 2013 р. виявлено, що вони проходять в анаеробному режимі, за рахунок інтенсивних

атакуючих та захисних дій. Час між нанесенням ударів у більшості випадків коливається від 1 до 3 с, але середнє значення становить 4,7±7,1 с.

У четвертому розділі представлено програму 4-річної підготовки елітної спортсменки з вадами слуху до Дефлімпійських ігор 2017 року, яка передбачала в першому річному макроциклі здійснювати відновлення після попереднього чотиріччя; у другому відбувався всебічний розвиток фізичних, психофізіологічних, і техніко-тактичних рухових якостей; у третьому – здійснювалося зниження об'єму навантажень (особливо засобів ЗФП) та удосконалення індивідуальної техніки; в четвертому – вся система підготовки була спрямована на формування компонентів спортивної майстерності, досягнення максимальних результатів на Дефлімпійських іграх 2017 року. Під час тренувань особлива увага була зосереджена акцентуванню на техніці нанесенні ударів ногами у верхній і середній сектор та їх відпрацювання на фоні втоми.

Розроблена програма чотирирічної олімпійської підготовки дозволила елітній спортсменці завоювати три золоті медалі на Дефлімпійських іграх 2017 р.

У п'ятому розділі проведено узагальнення теоретичного аналізу і експериментальних даних. Показано, які результати доповнюють та підтверджують результати досліджень інших авторів. Також представлено результати, які мають наукову новизну в якості отриманих вперше: розроблено програму чотирирічної підготовки в карате до Дефлімпійських ігор на основі індивідуальних антропометричних, фізіологічних та психофізіологічних показників; визначений вплив втрати слуху та супутніх особливостей на тренувальний процес у карате; обґрунтовано програму підготовки в кожному макроциклі чотирирічного циклу, з використанням як двоциклових варіантів побудови макроциклів так і здвоєних циклів; визначені зміни фізіологічних та психофізіологічних показників елітної спортсменки під впливом тренувальної методики протягом чотирирічного циклу підготовки; обґрунтовано використання змагальних вправ високої інтенсивності на фоні втоми.

У висновках дисертації викладені основні результати роботи, кількісні й якісні показники здобутих результатів.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 8 наукових праць (одна одноосібно), з яких 4 у наукових фахових виданнях України, 2 – у періодичних наукових виданнях держав, які входить до Організації економічного співробітництва та розвитку Європейського Союзу, 2 – у матеріалах конференцій.

Результати роботи доповідалися на регіональних та міжнародних конференціях.

Таким чином, в опублікованих роботах достатньо повно викладені питання організації управління національними професійними центрами з тенісу.

Зауваження щодо змісту дисертації та анотацій

1. В анотаціях і в тексті роботи є висловлювання, які порушують сенс роботи. Наприклад, речення в анотації «Встановлено кореляційний взаємозв'язок між швидкістю нанесення ударів під час різних частин поєдинку» не вказує між якими показниками встановлено взаємозв'язок. Фраза «тестування всіх досліджуваних показників» або «тестування психофізіологічних показників» не коректна, оскільки тестуються не показники, а спортсмени. Фраза «покращення результатів у показниках загальної фізичної підготовки» має містити слово не «підготовки», а «підготовленості». Часто в реченнях спостерігається пропущення ком, і багато ком є зайвими.

2. В другому розділі необхідно було надати детальний план тестування елітної спортсменки, оскільки для статистичної обробки результатів дослідження необхідна певна кількість вимірювань кожного показника (більше, ніж 1). Кількість вимірювань кожного показника при участі вибірки спортсменів досягається кількістю спортсменів – учасників експерименту. Кількість, більша 1, вимірювання кожного показника одного спортсмена може бути досягнута шляхом вимірювань, наприклад, кожен день, протягом певного періоду (2-4 тижня). Як проводились ці вимірювання, ні в другому розділі, ні в інших розділах роботи не вказано

3. В другому розділі в описі методів математичної статистики вказано, що відповідність нормальному розподілу вибірки проводилась за допомогою тесту Колмогорова-Смірнова, але в описі результатів дослідження (3 та 4 розділи) немає жодної таблиці з відображенням результатів перевірки на нормальність розподілу вибірок.

4. В третьому та четвертому розділах, які передбачають опис результатів дослідження, міститься понад 60% матеріалу, який відноситься до першого та другого розділів дисертації, а також – матеріали, які варто було віднести до дискусії (п'ятий розділ).

5. Результати анкетування варто було б обробити методами математичної статистики, враховуючи, що сучасні засоби обробки результатів, зокрема, програма SPSS, це дозволяють зробити.

6. Рисунок 3.16 відображує порівняння результатів роботи на таблицях Шульте елітної каратистки з вадами слуху та здорових каратисток. По вісі «Y» зазначено, що представлена ефективність роботи, а по вісі «X» – номер таблиці Шульте. Але ефективність роботи визначається як середнє значення часу роботи на 5-ти таблицях Шульте (це наведено в другому розділі), і тому ефективність роботи ніяк не може відповідати кожному окремому номеру таблиць Шульте. Можна тільки здогадуватись, що фактично представлено порівняння за часом роботи на кожній таблиці Шульте, ігноруючи підпис по вісі «Y».

7. Рисунки 3.21 – 3.28 фактично відображують кореляційне поле та лінію тренду між різними психофізіологічними показниками та кількістю нанесених ударів протягом різних етапів поєдинку. Варто було б навести рівняння лінійної регресії, оскільки на рисунках показано фактично лінійну регресійну

залежність; або не наводити зовсім лінії тренду, тому що для відображення кореляції достатньо кореляційного поля.

8. В четвертому розділі наводяться дані про обсяг і інтенсивність навантажень, але ні в другому розділі, ні в інших розділах роботи не вказано, як визначалася інтенсивність навантажень.

9. В списку використаних першоджерел немає жодного посилання на публікації офіційних опонентів, представлені в провідних виданнях світу баз Scopus та Web of Science, хоча кількість таких публікацій досить велика (більше 30).

Однак зазначені недоліки не принципові і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок

Дисертаційна робота Янчук Карини Олегівни «Індивідуальна підготовка до Дефлімпійських ігор елітної спортсменки в карате», є спеціально підготовленою кваліфікаційною науковою працею на правах рукопису, яку виконано здобувачем особисто, відповідає спеціальності 017 – Фізична культура і спорт та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 979 від 21.10.2020), а її автор – Янчук К.О. – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.
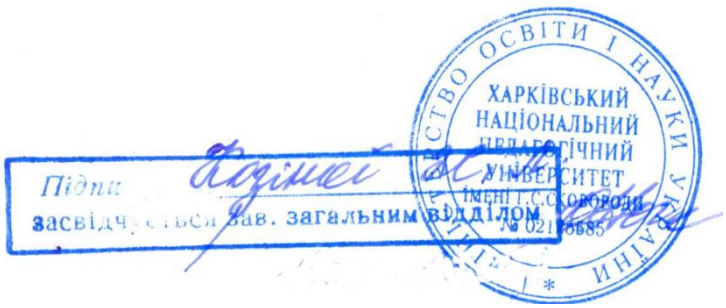
Доктор наук
з фізичного виховання та спорту, професор,
завідувач кафедри олімпійського
і професійного спорту,
спортивних ігор та туризму
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди Ж.Л. Козіна